

Beslissing OM n.a.v. RTE-oordeel 2019-57

OM-oordeel

Samenvatting

Bij een patiënte van 79 jaar werd drie maanden voor haar overlijden een maag lymfoom vastgesteld. Genezing was niet meer mogelijk. De arts heeft de hulp bij zelfdoding uitgevoerd door de patiënte 30 gram Pentobarbital in 200 ml vloeistof te overhandigen. De arts is vervolgens in de keuken gaan staan met het zicht op de patiënte. Vanuit de keuken heeft de arts geobserveerd hoe de patiënte op de inname van de Pentobarbital reageerde. Na vijf minuten was de patiënte niet meer aanspreekbaar; twaalf minuten later was er geen sprake meer van een zichtbare ademhaling. Zij heeft echter op dat moment de dood niet vastgesteld. De arts was van oordeel dat er geen complicaties te verwachten waren en is naar haar praktijk gegaan, die drie minuten rijden van het woonadres van de patiënte lag. Zij heeft gecontroleerd of de zoon over haar mobiele nummer beschikte. De levensbeëindiging speelde zich af op haar vrije dag. Zij had geen andere werkzaamheden en wachtte het telefoontje van de zoon af. Direct na het bericht van de zoon, twaalf minuten later, is de arts teruggekeerd en heeft zij de dood van de patiënte vastgesteld.

Oordeel RTE (2019-57)

De RTE stelt vast dat de arts in de eerste plaats niet de door de KNMG/KNMP voorgeschreven dosering Pentobarbital heeft toegediend. In de tweede plaats heeft zij de woning verlaten nadat de patiënte de Pentobarbital had ingenomen en voordat zij had vastgesteld dat de patiënte was overleden. De RTE komt tot het volgende oordeel.

1. De dosering van de medicatie

De arts heeft bij de RTE toegelicht dat de levensbeëindiging aanvankelijk drie dagen voor het overlijden van de patiënte was gepland. Op de bewuste dag bleek de apotheker het middel niet te kunnen leveren, waarna de arts tot ieders teleurstelling de levensbeëindiging moest uitstellen. Op de vervolgens geplande dag van de levensbeëindiging traden er nieuwe complicaties op. De groothandel had het middel nog niet aan de apotheker geleverd, waarop de arts aanbood om het zelf te halen, enkele tientallen kilometers verderop. Volgens de apotheker was al een koerier onderweg, die vervolgens echter als gevolg van de sneeuw in files was komen vast te zitten. Nadat de arts uiteindelijk de Pentobarbital in handen kreeg, viel het haar op dat de dosering hoger was dan de gebruikelijke dosering. Zij heeft contact gelegd met de apotheker, die haar vertelde dat de dosering wel juist was. Volgens haar toelichting heeft de arts het middel

vervolgens gebruikt omdat de euthanasie al een keer was uitgesteld en omdat een te hoge dosering niet tot complicaties zou leiden. Als de dosering te laag was geweest, had zij het middel niet aangeboden. In de Richtlijn uitvoering euthanasie en hulp bij zelfdoding van de KNMG/KNMP (hierna: de Richtlijn) wordt als dosering 15 gram Pentobarbital genoemd in plaats van de door de arts toegediende 30 gram. De arts is eindverantwoordelijk voor mogelijke fouten van de apotheker. Gelet op de hierboven genoemde omstandigheden is de RTE echter van oordeel dat de arts in materieel opzicht niet in strijd met de Richtlijn heeft gehandeld.

2. Verlaten van de patiënte

De arts heeft aangegeven dat zij bewust (en gemotiveerd) van de Richtlijn is afgeweken. Zij heeft dat gedaan uit respect voor de wens van de patiënte en haar zoon om de laatste levensmomenten van de patiënte samen, buiten aanwezigheid van anderen, te beleven. De RTE verwijst naar een eerdere uitspraak van 19 september 2018, waarin is geoordeeld dat een restrictieve uitleg van de Euthanasiencode 2018 op dit punt op z'n plek is. Hoewel de feiten en omstandigheden in die zaak sterk verschillen van de onderhavige, worden de kernoverwegingen in die uitspraak in deze kwestie gevolgd.

Aan de levensbeëindiging met behulp van een drankje zijn risico's verbonden. Het proces kan langer duren dan bij de intraveneuze toepassing. De kans bestaat dat (ook een reeds bewusteloze) patiënt de drank uitbraakt. Dat vereist onmiddellijk ingrijpen en vormt reden om de Richtlijn dat een patiënt niet mag worden verlaten voordat de dood is geconstateerd, niet te handhaven. Bovendien had de arts een alternatief om de wens van de patiënte te vervullen: zij kon in een andere kamer, buiten het zicht van de patiënte en haar zoon, het verloop van de levensbeëindiging afwachten. Ook als is de praktijk van de arts in de nabijheid en had zij geen andere bezigheden, dat bood toch onvoldoende garanties om onmiddellijk te handelen als er zich complicaties zouden voordoen. Het respect voor de wens van de patiënte was empathisch maar gaf onvoldoende grond om van de Richtlijn af te wijken: het is aan de arts om te waken over de medische risico's.

De arts heeft in het gesprek bij de RTE gezegd dat zij later in een vergelijkbaar geval anders heeft gehandeld en in de directe nabijheid van de patiënt is gebleven.

Beoordeling Openbaar Ministerie

Ten aanzien van het verlaten van de patiënt heeft de arts ten overstaan van de RTE verklaard dat zij de Richtlijn uitvoering euthanasie en hulp bij zelfdoding van (hierna: de Richtlijn) kende, maar hiervan bewust is afgeweken.

Uitgaande van de feiten en omstandigheden van het onderhavige geval, was dit afwijken naar het oordeel van het College echter niet gerechtvaardigd. Er hadden zich complicaties kunnen voordoen, waardoor onmiddellijk ingrijpen zou zijn vereist. Het is dan ook naar het oordeel van het College strafrechtelijk verwijtbaar dat de arts de patiënte heeft verlaten en naar haar praktijk is gereden, ook al was de praktijk niet ver verwijderd van de woning van de patiënte.

Voorts constateert het College dat de arts ook bewust is afgeweken van de door de Richtlijn voorgeschreven te gebruiken dosering Pentobarbital. De arts heeft immers verklaard dat toen zij de Pentobarbital in handen kreeg, het haar opviel dat de dosering hoger was van gebruikelijk. De arts heeft vervolgens contact gezocht met de apotheker die aangaf dat de dosering wel juist was. Vervolgens heeft de arts het middel toch gebruikt omdat de euthanasie al een keer was uitgesteld en een hoge dosering niet tot complicaties zou leiden. Als de dosering te laag was, had de arts het middel niet gebruikt zo heeft zij verklaard bij de RTE.

Hoewel de RTE geen reden heeft om aan de juistheid van de toelichting van de arts te twifelen en tot het oordeel is gekomen dat haar - gelet op de onder 3.4. van het oordeel van 17 juni 2019 genoemde omstandigheden - geen materieel verwijt kan worden gemaakt, acht het College van belang dat de arts zich toch houdt aan de Richtlijn. De in de Richtlijn genoemde doseringen zijn er niet voor niets en het College sluit niet uit dat ook een te hoge dosering tot complicaties had kunnen leiden. Bovendien is de arts eindverantwoordelijk voor de medische uitvoering, inclusief de keuze en de dosering van de gebruikte middelen. Door ook op dit punt af te wijken van de Richtlijn zonder een rechtvaardiging heeft de arts naar het oordeel van het College strafrechtelijk verwijtbaar gehandeld.

Een strafrechtelijke vervolging is naar het oordeel van het College echter niet opportuun. Zo hebben zich ten aanzien van de dosering geen complicaties voorgedaan en is de patiënte vrij snel in een coma geraakt. Voorts is de arts op het moment van inname van de Pentobarbital wel degelijk in de nabijheid van de patiënte gebleven door in de keuken te blijven en het zicht op haar te houden. Bovendien is de arts geruime tijd nadat de patiënte het middel tot zich had genomen, in de keuken gebleven. Pas nadat de patiënte geen zichtbare ademhaling meer had, heeft de arts de woning verlaten. Uit deze handelwijze leidt het College af dat de arts op een zorgvuldige wijze heeft willen handelen. Hoewel het uiteraard zorgvuldiger was geweest als de arts de dood klinisch had vastgesteld heeft zij aan de andere kant, zo begrijpt het College, daarbij de balans willen zoeken in de laatste wil van de patiënte om in de nabijheid van haar zoon - en zonder aanwezigheid van anderen - te sterven. Uitgaande van de onderliggende stukken, is de patiënte op een rustige manier overleden en zag het er niet naar uit dat er complicaties zouden optreden. Voorts is nog van belang dat de arts heeft gecontroleerd of de zoon over haar mobiele nummer beschikte. De levensbeëindiging speelde zich af op haar vrije dag. Zij had geen andere werkzaamheden en heeft het telefoontje van de zoon afgewacht. Direct na het bericht van de zoon, is de arts teruggekeerd en heeft zij de dood van de patiënte vastgesteld. Daarnaast heeft de arts laten zien dat zij van geval tot geval een andere afweging maakt, nu zij in een daaropvolgende geval wél in de aanwezigheid van de patiënt is gebleven.

Beslissing

Gelet op het vorenstaande heeft het College besloten deze zaak onvoorwaardelijk te seponeren.